

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Iustitia Et Iure ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

4 Vtrùm homini priuato liceat interficere tyrannum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

& volatilibus celi, & uniuersis bestiis terre: ergo potest eas in suum usum conuertere. Confirmatur, quia non potest homini elementis simplicibus, vt terra, aqua, &c. ergo compositis, qualia sunt animalia & plantæ, quæ sine anima non possunt conseruari, sed mox corrumpuntur: vnde anima est ipsius data instar falis conseruantis à putredine, (vt rectè dixit Philo) vt homo possit illis vti, cum liberit.

2
Abstinendum à crudelitate.

Aduerte tamen, etsi liceat animantia occidere, abstinendum tamen à crudelitate, ne sine causa doloribus conficiantur: vnde Proverb. 12. *Non in iustus iumentorum suorum animas, viscera autem impiorum crudelia.* Exodi 23. *Deus præcepit diem sabbati, etiam propter quietem iumentorum.* Ionæ vlt. *Parce Niuiæ, tum ob homines, tum ob iumenta.* Deut. 22. *Non arabis simul in boue & asino; ne vide licet totum iugum in asinum decadat; cum sit minor.* & cap. 25. *Non alligabis os boui trituranti.* Nec obstat quod Apostolus hunc locum adferens dicat, *Numquid de bobus cura est Deo?* vult enim dicere, hoc non esse principaliter scriptum propter boves, sed ob rem significatam: secundario tamen, etiam vt animantia cum ratione tractentur.

Hinc patet Primò, Possè in hac re esse peccatum, saltem veniale. est enim abusus quidam potestatis herilis, & dominij. Secundò, quanta sit suauitas diuini spiritus, etiam in creaturas ratione carentes.

DVBITATIO II.

Vtrum liceat occidere peccatores.

D. Thom. art. 2.

3 Respondetur affirmatiuè. Ratio est; quia pars est propter totum: quare ob totius conseruationem potest excindi: ergo cum singuli peccatores sine pars Reipub. ob eius incolumitatem possunt occidi.

Notandum est, Scutum in 4. d. 1. q. 3. art. 2. docere, non quosuis peccatores posse à potestate publica occidi: sed eos dumtaxat, quos Deus in veteri Testamento expressit. Ratio est; quia Deus Exodi 22. & Matth. 5. absolutè & generatim prohibet hominis occisionem: *Non occides.* ergo non licet quemquam occidere, quantumuis ille malus sit, nisi Deo dispensante in suo præcepto. atqui Deus non dispensauit nisi circa quosdam peccatores, quos excepit Exodi 22. & alibi. Hinc veteris infans, fures non posse occidi, quia non sunt excepti.

Scoti sententia, fures occidi non posse.

4
Contra-rium probatur.

Sed hæc sententia defendi nequit. Primò, Nam D. Thomæ ratio generatim probat de omnibus peccatoribus Reipub. noxiis; quæuis enim pars est propter totum, ergo ob totius incolumitatem potest rescindi. Secundò, Quia si illos solos licebat occidere in veteri Testamento, quos Deus excepit, nempe maleficos, blasphemos, adulteros, Sabbathum violantes, & paucos alios; ergo in nouo Testamento nullos licebit occidere, quia illæ leges, quibus hi iubebantur occidi, erant iudiciales, accommodatæ statui illius populi; ac proinde iam cessarunt: & in Scriptura noui Testamenti nihil de his vel aliis occidendis habemus. Hoc Iulianus Apostata prætexens, Christianos priuabat Magistratu; vt habet Socrates lib. 3. histor. c. 11. Tertio, Principes ethnici laudabiliter occidere poterant

malefactores: (qui tamen Scripturam non legerant, vt possent scire quos Deus excepisset) vt patet ad Rom. 13. *Non sine causa gladium portat; Deus enim minister est, vindex in iram illi, qui male agit.* Vide D. August. lib. 1. de ciuitate cap. 21. Denique Scoti sententia infirmo nititur fundamento; nam præceptum *Non occides* intelligitur tantum de innocentibus, iuxta illud, *Iustum & innocentem non interficies;* & de occisione, quæ fit priuata auctoritate, aut non seruato ordine Iuris.

Præceptum Non occides, quomodo intelligitur.

DVBITATIO III.

Vtrum priuata auctoritate liceat interficere maleficos.

D. Thom. art. 3.

5 Respondeo, Non licere priuata, sed dumtaxat publica auctoritate. quod intellige de occisione ad punitionem, non ad necessariam sui defensionem. Ratio est; quia non licet interficere peccatores, nisi ob bonum Reipub. sicut non licet amputare membrum, nisi ob salutem corporis: atqui procuratio boni publici pertinet ad publicam potestatem, quæ est in Principe, vel Magistratu: ergo ad solum Principem pertinet, malefactores è medio tollere; sicut ad solum suppositum, membrum secare. Vide D. August. l. 1. de Ciuit. cap. 17. 21. 26. & Gratianum 23. q. 5.

Nec obstat, quod interdum permittatur, vt quis possit occidere publicos hostes Reipubl. vt latrones & proscriptos, quos Bannitos vocant; quia tunc non occiduntur auctoritate priuata, sed publica, concessa à Principe, qui illam dare potest; primò, quando alia via malum impendens auerti nequit: vt sæpe accidit in coniurationibus. secundò, quando criminofus alia ratione castigari non potest; tamen illum castigari omnino expedit, vel ad terrorem aliorum, vel ne plura scelera pateret; vt fit in Banniis. vide infra num. 15. Dubit. 5.

DVBITATIO IV.

Vtrum homini priuato liceat interficere tyrannum.

6 Alphonsus à Castro lib. de hæresibus v. Tyrannus, sentire videtur nullum tyrannum ab homine priuato posse interfici: idque probare conatur multis argumentis. Verum distinctione vtendum.

7 Respondeo igitur, dupliciter fieri posse, vt quis sit Tyrannus. Primò, ratione tituli, nempe si abique villo Iure, armis principatum inuadat, vel occupet; sicut Turca regna Orientis, & alia vicina. Talis potest à quouis de regno interfici. est communis sententia DD. D. Thomæ 2. Sententiarum d. vltima q. 2. a. 2. ad 5. vbi pro hac sententia adducit Cicetorem laudantem eos, qui Cæsarem, quamuis familiarem & amicem, occiderunt; eumq; explicans ait: *Tullius loquitur in eo casu, quando aliquis dominium sibi per violentiam surripit, nolentibus subditis; vel etiam ad consensum coactis; & quando non est recursus ad Superiorem, per quem iudicium de iniuria fieri possit. Tunc enim qui ad liberationem patriæ tyrannum occidit, laudatur & præmium accipit.* Idem eruditè docet Caiet. q. 64. a. 5.

Tyrannus duplex. 1. ratione tituli.

Sorus l.4. de Iustitia q. 1. art. 3. & alij passim. Ratio est; quia talis non est Princeps, sed iniquus inuafor & oppressor Reipubl. & singulorum: atqui quiuis potest iniquum oppressorem Reipubl. (quando aliud non est remedium) è medio tollere. sicut enim priuata persona, si iniquè ab aliquo opprimatur, potest vim vi repellere, & inuaforem è medio tollere, quando alius modus liberationis non suppetit; ita Reipubl. si iniuste inuaditur, potest per quemuis suorum vim repellere, & si opus est, inuaforem è medio tollere. Sic Aod sustulit è medio Eglon Regem Moabitarum, qui oppresserat tyrannicè Israclitas, Iudicum 3. & Iudith Holofernem, Brutus, Cassius, & alij Iulium Cæsarem. denique apud omnes Gentes passim maximis honoribus publicè affecti sunt, qui tales tyrannos occiderunt. vide Herodotum lib. 3. Xiphilinum in Augusto, & Alexandrum ab Alexand. lib. 3. cap. 26.

8 Potest autem id fieri duplici iure. Primò, Iure defensionis innocenti: & hoc iure possit etiam is, qui non est pars Reipubl. oppressa. mens enim Reipubl. est, vt à quouis defendatur, si aliter liberari non potest. Secundò, Iure vindictæ: quia Reipubl. vel eius Princeps, (si Principem habet) potest vindicare iniurias illatas; ita tamen vt iniuriam vindicta non superet. Hoc iure non potest vt nisi auctoratus, vt miles; quia vindicta requirit auctoritatem. Vnde in pace non inferitur, nisi per Iudicem sententia interueniente; in bello, nisi per milites.

9 In his tamen obseruandum Primò, Necessarium esse, vt constet illum esse iniustè inuaforem. Si enim aliquod probabile ius habet, non censetur tyrannus. vnde non licet interficere. Quamobrem Romani cum omnes quibuscum bella gerebant, haberent pro legitimis hostibus, qui iure cum ipsis pugnare possent, noluerunt permittere vt priuatus quispiam ducem eorum insidiosè interimeret: vnde transfugam, qui promittebat se Pyrrhum veneno necaturum, Pyrrho tradiderunt; vt testatur Cicero 3. Officiorum. Secundò, Vt non timeantur maiora mala à filio tyranni, vel amicis. Tertio, Vt non sit contra expressam Reipubl. voluntatem. Huius enim est, auctoritatem istam vel certè consensum dare. censetur autem consentire, quando passim ciues optant illum sublatum; imò quando non constat de contraria voluntate: nam tunc præsumitur velle, quod iuste velle potest vt liberetur: atqui hoc iuste velle potest, cum alia ratio non suppetat. ergo, &c.

10 Secundò, Potest quis esse tyrannus ratione dumtaxat administrationis; vt si is, qui est verus Princeps, regni administrationem hactat non ad bonum publicum, sed ad sua priuata compendia, onerando illud iniustis exactionibus, vendendo officia Iudicum, condendo leges sibi commodas, publico parum viles. Talis non potest à priuatis interimiri, quamdiu manet Princeps. Hoc tantum probant rationes à Castro adductæ.

Probari id solet, Primò, ex 1. Petri 2. *Serui subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam dyfcolis.* verum hic locus non agit de subditis Principum, sed de mancipiis; & continet potius consilium, quàm præceptum. hortatur enim vt obediant, etiam ob fidem multas patientur iniurias à suis dominis: cum tamen in hoc casu possint fugere, si scandalum abfit.

Secundò, Probatur ex Concil. Constantiensi sess. 15. vbi damnatur hic articulus: *Quilibet tyrannus potest & debet licite & merito occidi per quemcumque vasallum suum vel subditum; etiam per clanculares insidias, & subtilis blanditas vel adulationes, non obstante quocumque præstito iuramento seu confederatione factis cum eo, non expectata sententia vel mandato Iudicis cuiuscumque.* In quo articulo sunt multi errores. Primò, Quemlibet tyrannum posse occidi; nempe tam eum, qui tyrannicè administrat, quàm qui tyrannicè titulū occupat. Secundò, Debere occidi per quemuis subditum: cum tamen ex his plerique excusentur. Tertio, Id què etiam contra iuramentum, & fœdus iuratum: cum omne iuramentum licitum sit seruandum. Quarto, Nulla sententia Iudicis expectata: cum, si Superiorem habet, ad eum primò sit confugiendum.

Tertio, Probatur; Quia Princeps, etsi tyrannicè regat, tamen manet Superior (vnde Scriptura iubet nos, in rebus licitis, parere Principibus Ethnicis tamquam Superioribus, ad Rom. 13. 1. Petri. 2. & alibi; etsi maximi essent tyranni, vt pote qui Ecclesiam persequerentur, & ad impietatem cogent:) ergo non potest à subdito interfici, nisi fortè ob necessariam vite suæ defensionem; de quo infra. etsi enim auferat bona; hæc tamen non sunt tanti momenti, vt ob eorum tutelam possit interfici, vim vi repellendo, sicut priuatus quispiam: tum quia hæc multis modis possunt per ipsam vel Rempubl. restitui: tum quia habenda est ratio maiestatis principalis, quæ omnibus sacrosancta esse debet, cum nobis auctoritatem diuinam repræsentet: præsertim cum bona externa administrationi Principis sint subiecta. Adde, si tantum excrescat tyrannis, vt non videatur amplius tolerabilis, nec vllum aliud remedium superfit, primò à Repub. vel comitiis regni, vel alio habente auctoritatem, esse deponendum, & hostem declarandum; vt in ipsius personam liceat quidquam attentare. Tunc enim desinit esse Princeps. Vide Caietanum & Sotum supra.

DVBITATIO V.

Utrum licitum sit occidere filiam in adulterio deprehensam, vel ipsum adulterum.

13 Quidam putant, Primò, fas esse parenti, si filiam in adulterio deprehenderit, ipsam cum adultero occidere; modò adsint illæ conditiones, de quibus in L. Patri. 20. & sequentibus. 7. de adulteriis. quarum prima est, vt filia sit iuncta matrimonio. Secunda, Vt sit in patris potestate. Tertia, Vt eodem impetu occidat filiam & adulterum, si possit. Quarta, Vt id faciat in domo patris vel generi. Quinta, Vt deprehendat eos in opere turpi.

Secundò, Putant idem licitum marito in domo propria, in adulterum vxoris, si adulter sit persona vilis. ex L. Marito. 24. 7. de adulteriis, & L. Gracchus. 4. C. eodem titulo. Ita sentit Iulius Clarus l. 5. Sententiarum. §. Homicidium. n. 48. & sequentibus. & alij quidam recentiores. Probari potest hæc sententia, Primò, Quia leges ciuiles non solum hoc permittunt, quatenus volunt esse impune (vt cõmuniter responderi solet) sed etiam expressè dant